

Нотаріат є найбільш ефективним інститутом правового забезпечення здійснення цивільного обігу, що надає кваліфіковану юридичну допомогу та забезпечує у межах своєї компетенції захист та охорону прав та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Закон України «Про нотаріат» визначає нотаріат як систему органів, на які покладено посвідчення правочинів, оформлення спадкових прав та вчинення інших нотаріальних дій, що спрямовані на юридичне закріплення цивільних прав та унеможливають їх порушення у майбутньому.

Значне місце у цивільному обігу посідає реалізація спадкових прав. Перехід права власності в результаті спадкування набуває належного оформлення в межах вчинення такої нотаріальної дії як видача свідоцтва про право на спадщину. Вчинення цієї нотаріальної дії відбувається в межах дотримання загальних та спеціальних правил, що визначають зміст окремої нотаріальної справи.

. Актуальність дослідження правової характеристики такої нотаріальної дії як видача свідоцтва про право на спадщину, зумовлена тим, що зазначена тематика й до сьогодні є проблемною, передусім, йдеться про низку практичних питань, пов'язаних із наданням приватним нотаріусам повноважень щодо вчинення цієї нотаріальної дії. Проблемам порядку вчинення видачі свідоцтва про право на спадщину приділялася увага у роботах В.В. Комарова, В.В. Баранкової, С.Я. Фурси, Л.К. Радзівської, М.Г. Авдюкова, В.В. Яркова тощо.

Метою дослідження є науковий аналіз процесуального порядку вчинення видачі свідоцтва про право на спадщину, визначення адекватності його правового врегулювання з точки зору утворення системи найбільш повних та ефективних правових гарантій прав заінтересованих осіб - учасників цієї нотаріальної дії, що має слугувати підґрунтям для вирішення низки спірних питань, які виникають у теорії нотаріального процесу та нотаріальній практиці, а також розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення нотаріального законодавства.

Вчинення такої нотаріальної дії як видача свідоцтва про право на спадщину має на меті створення правостановлюючого документу, що офіційно підтверджує перехід права власності на спадкове майно від спадкодавця до спадкоємця, – свідоцтва про право на спадщину. Правове оформлення спадкових прав являє собою сукупність дій, при вчиненні яких встановлюється частка кожного спадкоємця у спадковому майні, а він сам набуває право розпоряджатися цим майном.

Видача свідоцтва про право на спадщину вчинюється за ініціативою заінтересованих осіб. Вчиненню такої нотаріальної дії передують інші юридично значущі дії - вступ до спадщини потенційними спадкоємцями. Стаття 1269 Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ) передбачає, що спадкоємці, які мають право на спадкування, звертаються до нотаріуса за місцем відкриття спадщини з заявою про прийняття спадщини. Аналіз чинного законодавства свідчить, що реалізація зазначеного повноваження не становить собою окремої самостійної нотаріальної дії, а є відповідним етапом такої нотаріальної дії як видача свідоцтва про право на спадщину, і здійснюється в її межах. Але цей етап не є обов'язковим, оскільки вступ до спадщини відповідно до норм ЦКУ може відбуватися у двох формах: через подачу заяви про прийняття спадщини (ст. 1269 ЦКУ) або внаслідок фактичного вступу в управління чи володіння спадковим майном у випадку, якщо спадкоємець постійно проживав разом зі спадкодавцем на час відкриття спадщини (ч. 3 ст. 1268). При цьому законодавством встановлений строк для прийняття заінтересованими особами спадщини, а видача свідоцтва про право на спадщину строком не обмежена.

Отримання свідоцтва про право на спадщину є правом спадкоємців, а не їх обов'язком. Щоправда, ст. 1297 ЦКУ передбачає, що спадкоємець, який прийняв спадщину, у складі якої є нерухоме майно, зобов'язаний звернутися до нотаріуса за видачею йому свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно. Вважаємо, що не отримання свідоцтва про право на спадщину

особою-спадкоємцем не позбавляє її права на спадщину, а лише не дає змоги реалізувати своє право власності у майбутньому.

Свідоцтво про право на спадщину спадкоємці мають оформлювати не на всі види майна, яке переходить їм у власність від спадкодавця. При цьому видача свідоцтва є можливою тільки у випадках, коли спадкоємець має змогу довести у межах нотаріальної справи право власності спадкодавця на спадкове майно. Отримання свідоцтва про право на спадщину є необхідним у випадках, коли особі необхідно зареєструвати або виконати вимоги закону щодо обліку права власності на майнові права, які перейшли до неї у порядку спадкування:

- на нерухоме майно (ст. 1297 ЦКУ, п.1 ст.4 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» від 1.07.2004 № 1952-IV);
- автотранспортні засоби (п. 7 Постанови Кабінету Міністрів України від 7.09.1998 № 1388 «Про затвердження порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів»);
- земельну ділянку, що надана спадкодавцю у володіння (ст. 1297 ЦКУ, ст.ст. 125, 202 Земельного кодексу України);
- музейні предмети або музейні колекції, що включені у склад недержавної частини музейного фонду України (ст. 19 Закону України «Про музеї та музейну справу», п. 7, 23 Положення про Музейний фонд України, затвердженою Постановою КМУ від 20.07.2000 № 1147);
- право на результат інтелектуальної діяльності (ст. 427 ЦКУ, п. 4 Положення про Державний департамент інтелектуальної власності затверджено Постановою КМУ від 20.06.2000 № 997)
- право на вклад у банківській (фінансовій) установі (ст. 1228 ЦКУ, п. 220 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами

України, п. 10.15 Постанови Правління НБУ від 12.11.2003 № 492) та інше.

Свідоцтво про право на спадщину є правовстановлюючим документом, на підставі якого вносяться відповідні зміни у дані щодо реєстрації (обліку) такого майна із зазначенням зміни суб'єкта права власності. Саме тому досить рідко нотаріуси видають свідоцтво про право на спадщину, наприклад, на предмети домашнього вжитку, речі індивідуального користування, ювелірні та інші речі із дорогоцінних металів. Відсутність необхідності отримання свідоцтва про право на спадщину зумовлена тим, що розпорядчі дії щодо такого майна можуть здійснюватися вільно всіма спадкоємцями.

Відповідно до ст. 66 Закону України «Про нотаріат» місце видачі свідоцтва про право на спадщину, як і місце подання заяви про прийняття спадщини визначається за місцем відкриття спадщини. Місцем відкриття спадщини відповідно до правил встановлених у ЦКУ, визнається:

1. останнє постійне місце проживання спадкодавця, при цьому необхідно зазначити, що таким місцем є те, де особа постійно (переважно) мешкав, а місцем проживання неповнолітніх осіб, які не досягли 14-річного віку, що знаходяться під опікою, місце проживання їх батьків, усиновителів, опікунів (ч.1 ст.1221 ЦКУ);
2. якщо місце проживання спадкодавця невідоме, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини рухомого майна (ч.2 ст. 1221 ЦКУ);
3. у випадку смерті спадкодавця, який не мав в Україні постійного місця проживання та помер за кордоном, місцем відкриття спадщини вважається, місце знаходження спадкового майна або застосовуються норми міжнародних договорів про правову допомогу;
4. останнє місце проживання особи, яка мешкала в Україні, але яка померла за кордоном (ст. 29 ЦКУ, п. 187 Інструкції про порядок

вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженої Наказом Міністерства юстиції України від 3.03.2004 № 283/8882);

5. місце постійного проживання до призову або добровільного вступу до армії чи флоту військовослужбовців (за виключенням кадрового офіцерського складу) України, оскільки місце проходження військової служби не може бути місцем проживання.

Отже, вирішення питання щодо місця відкриття спадщини зумовлюється визначенням самими спадкоємцями певних юридичних обставин, передбачених законодавством. У літературі висвітлюються проблемні аспекти щодо визначення місця відкриття спадщини. Наприклад, Фурса С. Я. вважає, що при існуванні у спадкодавця прав власності на декілька квартир, у яких він по черзі перебував, ч. 2 ст. 1221 ЦКУ застосовуватися не може. У даному випадку можна її застосувати лише за аналогією, тобто відкривати спадщину доцільно за місцем розташування квартири більшої вартості. Треба враховувати також, що дачні будинки при наявності у спадкодавця квартири не можуть вважатися постійним місцем проживання, оскільки основне їх призначення – відпочинок. Звідси Фурса С. Я. робить висновок, що в основі визначення місця відкриття спадщини лежить поняття „місце проживання спадкодавця”, а тому навіть в разі належності спадкодавцю підприємства значно більшої вартості ніж житло, спадщина має відкриватися саме за критерієм проживання спадкодавця [3, с.410].

На підтвердження місця відкриття спадщини особами, які звернулися до нотаріуса, надаються відповідні документи-докази, наприклад, це може бути свідоцтво органу реєстрації актів цивільного стану про смерть спадкодавця, якщо останнє постійне місце проживання і місце його смерті збігаються; довідка житлово-експлуатаційної організації, правління житло-будівельного кооперативу про його постійне місце проживання; запис у будинковій книзі про постійне проживання спадкодавця, а якщо місце проживання померлого невідоме – документ (витяг з Реєстру прав власності

та ін.) про місцезнаходження нерухомого спадкового майна або його частини та ін.(п. 212 Інструкції про порядок вчинення нотаріусами України нотаріальних дій).

Стаття 1270 ЦКУ встановлює строк видачі свідоцтва про право на спадщину: шість місяців від дня відкриття спадщини. Таким чином, для того, щоб отримати свідоцтво, необхідно дочекатися спливу строку на здійснення спадкоємцями дій, що підтверджують прийняття спадщини. Сплив строку у даному випадку є юридичним фактом, що представляє собою одну з підстав видачі свідоцтва про право на спадщину.

Цивільне законодавство передбачає можливість подовження встановленого ним шестимісячний строку, після спливу якого може бути видано свідоцтво про право на спадщину. Така ситуація є наслідком застосування п.2 ст.1270 ЦКУ: якщо виникнення у особи права на спадкування залежить від неприйняття спадщини або відмови від її прийняття іншими спадкоємцями, строк для прийняття нею спадщини встановлюється у три місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови в її прийнятті; якщо строк, що залишився, менший як три місяці, він продовжується до трьох місяців.

Законодавством передбачено два способи, які надають можливість поновити строк для прийняття спадщини в разі його пропуску: у безспірному порядку та у випадку спору.

Поновити строк на прийняття спадщини в безспірному порядку можливо відповідно до ст. 1272 ЦКУ, ч. 2 ст. 67 Закону України «Про нотаріат» та п. 211 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України в межах нотаріального процесу. Спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, за письмовою згодою всіх інших спадкоємців, які прийняли спадщину, подає заяву про прийняття спадщини до нотаріальної контори за місцем відкриття спадщини.

У разі спору суд за позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, може визначити йому додатковий

строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини. За таких умов, нотаріус зупиняє вчинення нотаріальної дії до вирішення справи судом відповідно до ч. 5 ст. 42 Закону України «Про нотаріат».

Вчинення такої нотаріальної дії як видача свідоцтва про право на спадщину передбачає виконання обов'язку нотаріуса щодо встановлення кола юридичних фактів. Встановлення цих фактів, як і формулювання відповідних висновків у спеціальному нотаріальному акті - свідоцтві про право на спадщину, має відбуватися із суворим дотриманням загальних та спеціальних правил вчинення нотаріальної діяльності.

Необхідний фактичний склад буде визначатися по-різному залежно від підстав спадкування: за законом чи за заповітом. Для видачі свідоцтва про право на спадщину за законом нотаріусу необхідно встановити наступні юридичні факти: факт смерті спадкодавця, час і місце відкриття спадщини, наявність підстав для закликання до спадкування за законом осіб, які подали заяву про видачу свідоцтва, а також встановлення кола спадкоємців, факт прийняття спадщини, склад спадкового майна, що належало на праві власності спадкодавцю, на яке видається свідоцтво про право на спадщину, сплата державного мита, сплив строку для прийняття спадщини всіма спадкоємцями. При видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом перевіряються такі юридичні факти: факт смерті спадкодавця, наявність заповіту, який на день видачі свідоцтва не скасований чи не змінений, наявність і чинність спадкового договору, час і місце відкриття спадщини, склад спадкового майна, що належало на праві власності спадкодавцю, встановлення кола осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, сплата державного мита, сплив встановленого законом строку для вступу у право спадкування [5,с.153-154].

Усі юридичні факти, що підлягають встановленню, мають бути підтвержені відповідними письмовими доказами. Показання свідків є недопустимими [5,с.154].

Як вже зазначалося при спадкуванні і за законом, і за заповітом перевіряється факт прийняття спадщини спадкоємцями. Спадкоємець вважається таким, що прийняв спадщину, якщо він протягом шести місяців з дня відкриття спадщини подав до нотаріуса заяву про прийняття спадщини або на час відкриття спадщини постійно проживав разом зі спадкодавцем. Якщо подається заява про прийняття спадщини, то її подання має передувати вчиненню видачі свідоцтва про право на спадщину, а якщо має місце фактичний вступ, то цей факт має перевірятися нотаріусом на підставі дослідження відповідних письмових доказів.

Доказом постійного проживання разом зі спадкодавцем можуть бути: довідка житло-експлуатаційної організації, правління житлово-будівельного кооперативу, відповідного органу місцевого самоврядування про те, що спадкоємець безпосередньо перед смертю спадкодавця проживав разом зі спадкодавцем; копія рішення суду, що набрало законної сили, про встановлення факту своєчасного прийняття спадщини; реєстраційний запис у паспорті спадкоємця або в будинковій книзі, який свідчить про те, що спадкоємець постійно проживав разом зі спадкодавцем на час відкриття спадщини, та інші документи, що підтверджують факт постійного проживання разом зі спадкодавцем.

Встановлення факту смерті здійснюється нотаріусом на підставі дослідження свідоцтва про смерть, що видається органами РАЦСу.

Бувають випадки, коли зазначене свідоцтво видається на підставі рішення суду. У порядку окремого провадження суд постановляє рішення про встановлення факту смерті особи або оголошення її померлою у певний час та за певних обставин, якщо органи запису актів цивільного стану відмовили у реєстрації події смерті. В обох цих випадках доказом факту смерті особи-спадкодавця буде не судове рішення, а відповідне свідоцтво, що видається на його підставі органами РАЦСу.

Свідоцтво про смерть спадкодавця дає змогу визначити і час відкриття спадщини. Відповідно до ч. 2 ст. 1220 ЦКУ часом відкриття спадщини є день

смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою. Необхідно зазначити, що час відкриття спадщини визначається календарною датою смерті, а не годинами чи хвилинами. При цьому днем смерті особи, що оголошена померлою, вважається день набрання чинності відповідним рішенням суду. Якщо в один й той самий день померли обидва із подружжя, хоча б у різний час, то один з подружжя за іншим не спадкує, а після їх смерті визначається коло спадкоємців стосовно майна кожного з них (ч.3-4 ст.1220 ЦКУ).

При видачі свідоцтва про право на спадщину як за законом, так і за заповітом нотаріус перевіряє склад спадкового майна (речей), що належало на праві власності спадкодавцю та його статус (відсутність відповідного правового обтяження). Така перевірка здійснюється по відношенню до будь-якого майна, щодо якого видається свідоцтво. Видача свідоцтва про право на спадщину щодо майна, яке підлягає реєстрації, провадиться нотаріусом після подання правовстановлювальних документів про належність цього майна спадкодавцеві та перевірки відсутності заборони або арешту цього майна, у тому числі наявності чи відсутності податкової застави та інших застав за даними відповідних реєстрів (п. 216 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України).

Якщо на майно спадкодавця накладено арешт судовими чи слідчими органами, то видача свідоцтва про право на спадщину затримується до зняття такого арешту. У разі наявності заборони відчуження нотаріус повідомляє кредитора (відповідний орган державної податкової адміністрації) про те, що спадкоємцям боржника видано свідоцтво про право на спадщину (п. 216 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України).

До спадкової справи нотаріусом приєднуються всі документи, що підтверджують належність спадкового майна спадкодавцю. Якщо майно належало померлому на праві загальної сумісної власності з іншими власниками, на правовстановлюючому документі робиться відмітка про те,

що на частку померлого видано свідоцтво про право на спадщину, та оригінал цього документу повертається власникам.

При спадкуванні як за законом, так і за заповітом необхідно правильно визначити коло спадкоємців, які можуть бути закликані до спадкування. Визначення кола спадкоємців зумовлюється встановленням нотаріусом підстав для спадкування. При спадкуванні за законом законодавством України визначені черги для закликання осіб до спадкування (ст.ст. 1261-1265 ЦКУ). За заповітом заповідач може призначити своїми спадкоємцями одну або кілька фізичних осіб, але нотаріус повинен перевірити, чи не були позбавлені права на спадкування особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

Наразі проблеми встановлення кола осіб, які можуть мати право на спадщину, є недостатньо врегульованими нотаріальним процесуальним законодавством, оскільки фактично відсутній правовий механізм виявлення та повідомлення про відкриття спадщини тих спадкоємців, які не знають про власне право на спадщину або про факт смерті спадкодавця. Нотаріус може визнати спадкоємцями лише тих заінтересованих осіб, які звернулися до нього, або наявність яких можна встановити виходячи зі змісту документів, що подані такими особами. Поза сферою правового регулювання залишаються випадки, коли особа не знає про своє право на спадщину, оскільки за чинним законодавством нотаріус не має обов'язку щодо притягнення таких осіб до участі у нотаріальному процесі.

Законодавством передбачена можливість зробити виклик спадкоємців шляхом розміщення публічного оголошення або повідомлення про це в пресі (ч.2 ст.63 Закону України «Про нотаріат»). Але нотаріуси застосовують таку можливість вкрай рідко через відсутність законодавчого врегулювання питання розподілу та стягнення витрат, зумовлених цією дією. Представляється, що дані витрати повинні бути покладені на заінтересованих осіб-спадкоємців, які звернулися до нотаріуса. Крім того, за чинним законодавством дане повноваження представляє собою право нотаріуса, а не

обов'язок, і вчинюється на власний суб'єктивний розсуд нотаріуса, а тому не здійснення його нотаріусом не може призвести до визнання недійсним виданого свідоцтва про право на спадщину. Вважаємо, що було б доцільним передбачити обов'язковість дії нотаріуса щодо публічного повідомлення про факт відкриття спадщини стосовно певної особи-спадкодавця. Це дозволило б більш правильно визначати коло спадкоємців, адже, наприклад, особа-спадкоємець, яка подала заяву, не завжди може знати, що, крім неї, є ще й інші особи, які мають право на цю спадщину (наприклад, діти від другого шлюбу не завжди знають про існування дітей від першого шлюбу одного із подружжя) або, навпаки, заявник намагається приховати факт існування інших спадкоємців.

У випадку спадкування за законом в межах визначення підстав для спадкування нотаріус повинен встановити факт родинних або інших відносин між заінтересованою особою-спадкоємцем та померлим-спадкодавцем. Відповідно до п. 212 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України доказами, які можуть підтвердити наявність родинних або інших відносин спадкоємців зі спадкодавцем, є: свідоцтва органів реєстрації актів цивільного стану, копії актових записів, записи в паспортах про другого з подружжя, копії рішень суду, що набрали законної сили про встановлення факту родинних та інших відносин.

Недієздатна особа вважається утриманцем спадкодавця, якщо вона пред'явила нотаріусу судове рішення про встановлення факту знаходження на утриманні, яке набуло чинності, про встановлення факту перебування непрацездатної чи неповнолітньої особи на утриманні. Якщо непрацездатність утриманця пов'язана з віком, то вона перевіряється за паспортом, свідоцтвом про народження; якщо пов'язана зі станом здоров'я – за пенсійною книжкою або медичною довідкою, виданою відповідним органом медико-соціальної експертизи.

Якщо один або кілька спадкоємців за законом позбавлені можливості подати документи, що підтверджують наявність підстав для закликання їх до

спадкоємства за законом, вони можуть бути за письмовою згодою всіх інших спадкоємців, які прийняли спадщину і подали докази родинних, шлюбних чи інших відносин зі спадкодавцем, включені до свідоцтва про право на спадщину.

При видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом обов'язково пред'являється, крім документа про смерть спадкодавця, оригінал нотаріально посвідченого заповіту, а при його втраті – дублікат. Перевірка наявності заповіту, спадкового договору, здійснюється за допомогою Спадкового реєстру у порядку, передбаченому Положенням про Спадковий реєстр, що затверджено Наказом Мініюсту від 17.10.2000 № 51/5.

Наразі неврегульованою є ситуація, коли заінтересована особа не може надати нотаріусу, до якого вона звернулася за видачею свідоцтва про право на спадщину, оригінал заповіту. За даними Спадкового реєстру відомості щодо змісту заповіту встановити неможливо. Крім того, у Спадковому реєстрі не міститься також даних, за якими можна ідентифікувати особу спадкодавця. Отже, у нотаріуса, у випадку коли ним не був посвідчений заповіт, відсутні відомості щодо підстав до закликання до спадкування заінтересованих осіб - можливих суб'єктів спадкування. У такому випадку єдина можливість встановити певні дані заповідача та наявність підстав до спадкування полягає в отриманні такої інформації від нотаріуса, який посвідчив заповіт і зберігає його.

У нотаріальній практиці виникло питання щодо форм отримання такої інформації. Більшість нотаріусів вважають, що на запит іншого нотаріуса, який веде спадкову справу, щодо зазначених даних вони відповідати не можуть, оскільки такі дії мають розглядатися як порушення нотаріальної таємниці, що передбачена ст.8 Закону України «Про нотаріат». При цьому нотаріуси також посилаються на ст. 46 ЗУ «Про нотаріат», де сказано, що нотаріуси або посадова особа, яка вчиняє нотаріальні дії, має право випробовувати відомості та документи, необхідні для вчинення нотаріальної дії від фізичних та юридичних осіб, а не від інших нотаріусів.

Представляється, що правильним у цій ситуації було б передати заяву, на якій нотаріально засвідчено справжність підпису та долучені нотаріально засвідчені копії документів, що визначають правовий статус особи – потенційного спадкоємця, нотаріусу, який зберігає заповіт. Вважаємо, що для вирішення цієї проблеми доцільно внести зміни у статтю 46 Закону України «Про нотаріат» щодо надання нотаріусам можливості витребувати відомості та документи як у фізичних та юридичних осіб, так і у інших нотаріусів. Крім того, доцільно передбачити наступні додаткові правила посвідчення заповітів: у тексті заповіту у Спадковому реєстрі слід зазначати дані, що ідентифікують особу спадкодавця (паспортні дані, ідентифікаційний номер), а самому спадкодавцю нотаріус має роз'яснити необхідність передачі копії заповіту майбутньому спадкоємцю.

Встановивши, що видача свідоцтва про право на спадщину відноситься до повноважень даного нотаріуса та немає підстав для відмови у вчиненні нотаріальної дії, нотаріус відкриває спадкову справу на ім'я померлої особи. Усі документи, які необхідні для вирішення питання про можливість спадкування, зосереджуються у такій спадковій справі. У ній же зберігаються дані про видачу свідоцтва або про відмову від його отримання.

Здійснення нотаріальної дії, що розглядається, закінчується складенням відповідного нотаріального акту-документу – свідоцтва про право на спадщину, яке офіційно підтверджує майнові права спадкоємців. Цей нотаріальний акт-документ повинен бути оформлений нотаріусом у відповідності до вимог, що передбачені Наказом Мініюсту «Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства» від 31.12.2008 № 2368/5. Свідоцтво про право на спадщину за законом за різними підставами видається за формами № 1-8, 10, 12, 14-15, свідоцтво про право на спадщину за заповітом видається за формами № 9, 11, 13, 16.

У свідоцтві повинні бути визначені частки спадкоємців. Визначаючи у свідоцтві склад спадкового майна, необхідно вказати ознаки, що ідентифікують об'єкт нерухомого чи рухомого майна, яке знаходиться на

спеціальному обліку; при наявності вкладу у банку вказується найменування банку, номер рахунку вкладника, сума вкладу. Як вже зазначалося, свідоцтво про право на спадщину є правовстановлюючим документом, що надає можливість спадкоємцю у майбутньому реалізувати своє право власності на майно, яке отримано у спадок.

За результатами дослідження можна зробити висновки, що процесуальний порядок вчинення видачі свідоцтва про право на спадщину потребує подальшого вдосконалення із внесенням відповідних змін у законодавство. При цьому в межах нотаріальної справи щодо видачі свідоцтва про право на спадщину вчинюються дії щодо вступу у спадщину, встановлення кола юридичних фактів, які є різними в залежності від підстав спадкування.

Доволі складним питанням є встановлення кола осіб, які мають право на спадкування. У цьому зв'язку вважаємо за доцільне внесення відповідних змін до нотаріального законодавства щодо закріплення обов'язку нотаріуса здійснювати зазначення обов'язковості публічного повідомлення про факт відкриття спадщини стосовно певної особи-спадкодавця.

Іншим проблемним аспектом видачі свідоцтва про право на спадщину є відсутність, у деяких випадках, заповіту, що спричиняє складність визначення підстав спадкування через неможливість ознайомлення зі змістом цього заповіту. Вважаємо, що для вирішення цієї проблеми доцільно внести зміни у нотаріальне законодавство щодо надання нотаріусам можливості витребувати відомості та документи не тільки у фізичних та юридичних осіб, але й у інших нотаріусів.